

הלכות ציצית סימן י

י דיני בנפות הטלית, ובו י"ב סעיפים:

א טלית (א) שאין לה ארבע בנפות (ב) פטורה. יש לה יותר מארבע (ג) (ה) (ו) חתך (ז) *אחד באלכסון ציצית (ד) בארבע בנפות (ה) *המרחקות זו מזו יותר: **ב** *יש לה ארבע, וחתך (ו) *אחד באלכסון (ז) *ועשאו שנים, הרי נעשית (ז) בעלת חמש וחתכת: **ג** *כפל קרנות טליתו וקשרם או תפרם, ודומה באלו קצצו *ואין לה בנפות, אף-על-פי-כן (ג) (ח) *לא נפטרה: **ד** *טלית (ט) של בגד (י) וקנפיה של עור, חתכת. היא של עור (יא) וקנפיה של בגד, (ז) פטורה: **ה** *היה לה (יב) שלש בנפות ועשה בהם חתכת. (יג) שלש ציציות, ושוב עשה לה כנף רביעי ועשה גם בו ציצית, פסולה (יד) משום תעשה ולא מן

א מנחות מג
ב הרמב"ם פסק ג
מנחות
ג מנחות לו ד שם
ה שם מ קראו ו שם

באר היטב

שערי תשובה

[ה] חתכת. עבה ט. וצין ביראפדים מ"ש בפרוש דברי הט"ז בענין זה: ברכות להקל, כבר נשאל ע"ז בתשובת שבות יעקב ח"א סי' א ובהלק"ט ח"ב סי' קטו, ע"ש. והשיב השבות יעקב, דלכך פסק הב"י כאן דיברך עליו, לפי ששלשה צמודי הוראה, הרי"ף והרא"ש והרמב"ם, שהבי"ו נשען עליהם בכל הוראתו, סברי הכי, ע"ש. והמ"א כתב: וצ"ל דנעשה בנפות של עור ונטיל בו ציצית זמרה, עיי"ש: (ה) חתכת. ויש פוסקין, לכן אין לעשות בת ה', ב"ח, ובבב"ז פ"ב דוכחים נוטה ג"כ לדעת זה, מ"א. וע"ת חולק על הב"ח: (ז) ועשאו ב'. וה"ה אם היה לה תחלה ג' וחתך א' לשנים נעשית בעלת ד', ט"ז. וה"ה אם חתך ב' נעשית בעלת ר', [עין] ב"ח: (ג) לא נפטרה. דסופה לחזור למעלה: (ד) פטורה. דאוליין בחר רב בגד. ואם הטלית של בגד ועור תחתיו חתך, וה"ה איפא פטור, שמתחילי טפל לעקר הבגד, מ"א: (ה) ג' ציציות. ל"ד שששה ג' ציצית בפסול דהינו קדם שנעשית בת ד' שנעשה הוב בפסול, אלא אפילו לא קשר אלא קשר אחד ואח"כ השלים הארבע בנפות, נמי פסול, וצריך להחמיר הקשר או הציצית שנעשית בפסול קדם שנעשה קשר הציצית.

משנה ברורה

באר הלכה

זה. ובמגן אברהם כתב: ונראה לי דנעשה בו בנפות של עור ונטיל בו ציצית זמרה, (כח) והאחרונים מפקפקים בזה:

א (א) שאין לה וכו'. בין בתחלת עשייתו (ב) פטורה. מבאר בקרא, דכתיב "על כף כנף אחד ועשאו עגל: (ב) פטורה. מבאר בקרא, דכתיב "על ארבע בנפות כסותך", ונרשין בספרי: ארבע ולא שלש, ויותר מארבע מרביעין מ"אשר תכסה". ואיפא לא נטיל לומר, שבכלל חמש ארבעין ואין בכלל שלש ארבע. ולא דוקא בעלת חמש, (ג) הוא הדין בעלת שש ושבע: (ג) חתכת. ויש פוסקין, לכן (ג) אין לעשות בת חמש לכתחלה. וכתב הפריימג'דים, דלדעת הפוסקין, אותן טליתות קטנים שלנו שיש בית הצנאר, מכל מקום רב סתום; וימיהו אם ארע שרב פתוח, יעשה בקאלנע"ו שעושים החיטים קצת עגל: (ד) בארבע. ואם עשה חמש, (ד) עובר משום 'בל תוסיף'; ואם חתך (ה) אחת מהם, כשרה, אף שישארו הארבע בנפות המרחקות בציצית

מדרבנן ונאף-על-פי-כן נראה שדוב יותר לעשות בו ציצית של זמרה. וכן משמע בספר אליה רבה דדוקא לענין שתי וערב לא אוליין פתר רבא, דשתי או ערב לחוד לא חשיב בגד, מה שאין כן בזה. ואם הוא מערב מפשמן ומשאר מינים, נשאר שם בארצות-הסמים ובאלה רבה בצריך עיון איזה ציצית עושין בו: * יש לה ארבע וחתך וכו'. והוא הדין אם עשה משלש קרנות ארבע באפן זה, כמו שכתב הרמב"ם. וצ"ע במרדכי הנדפס עם הגהות הרמ"א שכתב דלכאורה נראה שצריך שיהיה על-פליפנים הפסק בין שתי הקרנות שלש אצבעות: * אחד באלכסון וכו'. והוא הדין אם חתך באחד מן הקרנות חתיכה קצין ד' ונראה על-דיניה כשני קרנים; כן משמע מר"ש מנחות לו ע"ב דבור המתחיל דבצנע, עיי"ש: * ואין לה בנפות וכו'. צ"ע בארצות-הסמים שמסתפק באם היה הבגד עגל וכפל מקצת משפתו עליו ותפרו עד שנעשה מוכנה, אם אמרין דלא מהניא התפירה גם להקל, ומסיק דמליא דבר זה בפלגמא, על-כן ישל בו ציצית ולא יברך. וצ"ע לקמה מה שכתבנו בזה: * לא נפטרה. צ"ע במשנה ברורה באם עשה הנפך גם עתה מרבע, יש דעות

וכדלקמה: (ה) המרחקות יותר. דמסתבר שיש לעשות (ו) באותם שהם כנפים ביותר מן השאר, (ז) ויש אמורים דהוא מדאורייתא, ויש להחמיר אם אפשר, אבל אם כבר נעשה בכנף הקרוב ואי אפשר לתקן, כגון שהגיע זמן תפלה, (ח) יכול לסמוך על המקליון ויברך: **ב** (ו) אחד באלכסון. הוא הדין אם חתך שתי בנפות באלכסון, (ט) נעשית בעלת שש: (ז) בעלת חמש. וכן אם היה לה תחלה שלש וחתך כנף אחת לשנים, (י) נעשית בעלת ארבע וחתכת בציצית. (יא) וצריך שתהיה החתיכה גדולה ונפרת. וצ"ע בפריימג'דים שכתב דדוקא אם חתך מקצת מהבגד עד ששל-דיניה נראה אותו המקום כשני קרנים, אבל אם לא חתך כלום רק פגימה בסכין קרע בהקצו עד שנחלק אותו המקום לשנים, לא נעשית על-דיניה בת ארבע עד שיהא רב פתוח, וכדלקמן בסעיף ז: **ג** (ח) לא נפטרה. דאי לא מבני לה הכנפים, לפסל ולשניה: אלא ודאי דסופו להחמיר את התפירה, הלכך נחשב כאלו כבר החמיר התפירות וחתכת בציצית. ומשעם זה יוכל להטיל עתה הציצית בפסל (יב) אף למטה מקשר אגודל, אם שיתפשט יהיה למעלה מקשר אגודל. וכל זה בשקפול ותפרו בעגול, אבל אם כפל ותפר ברבוע, כיון שגם עתה יש כנף, דעת הלבוש והמגן אברהם דרשאי להטיל שם הציצית בפסל אף-על-פי שהוא יותר משלש אצבעות משפת הקרן, כיון דתפרה שרי, וכמו בסעיף ו בפסל הטלית דמהני התפירה. (יג) ונדבס חולקין על זה וסבירא להו דגם בזה לא מהני התפירה, ושאינה היא דסעיף ו דמורי שכפלה פלה וכן דרך מלבוש, מה שאין כן בזה שלא כפל רק מקצת הבגד: **ד** (ט) של בגד וכו'. דכתיב "אשר תכסה בה", (יד) ואין אדם מתכסה אלא בעקר הבגד, הלכך אוליין בזה. (טו) ואפילו אם מקום הבגד פלו עגל ואין שם כנף, רק שמתפרין אליו בנפות של עור, חתך דבחר עקר הבגד אוליין: (י) וקנפיה של עור. והוא הדין (טו) אם היה רב השלית בגד והשאר עור, חתכת: (יא) וקנפיה של בגד. והוא הדין אם רק רב השלית של עור, אף-על-גב (ח) שגם כמעט בגד יש בו שעור טלית, פטור מציצית, דכיון שעקר המלבוש אינו של בגד לא קרינן בה "על כנפי בגדיהם": ועור פטור אפילו מדרבנן, (יב) דאינו כלל בכלל בגד. וכן הדין בטלית שמתחמיר תפרו בעור, חתכת, ואם העליון (יט) של עור, פטורה, כי התחתון הוא הטפל להעליון שהוא עקר הבגד: **ה** (יב) שלש בנפות. אפילו אם מתחלה היה לה ארבע בנפות עם ציצית, ואחר-כך נחתך כנף אחד ונעשה עגל, אף שאותו הכנף תקן אחר-כך, מכל מקום אלו הג' ציצית ממילא נתבטלו, כדמוכח לקמן בסימן טו סעיף ג, וצריך להחמיר ולחזור ולקשרם: (יג) שלש ציציות. לא דוקא שששה ג' ציצית שנעשו הרב בפסול, דהינו קדם שנעשית בת ארבע, אלא (כ) אפילו לא קשר אלא קשר אחד עם חליתו ואחר-כך השלים הארבע בנפות, נמי פסול (כא) אותו הקשר, וצריך להחמיר ולחזור ולקשרו: (יד) משום תעשה. ורצה לומר, דכתיב "גדלים תעשה לך על ארבע בנפות וגו'", משמע (כב) שיהיו הבנפות עצמות ארבע קדם שנעשו הציצית,

שער הציצין

תרגום: 1 צנארין.

(כט) אליה רבה ושאר פוסקים: (ב) מלקמן סעיף ג: (ג) מגן אברהם ואתרונים, דלא כה"ח: (ג) ב"ח: (ד) מגן אברהם: (ה) ט"ז: (ו) ט"ז והפס"מ שנה ולבוש: (ז) אליה רבה בשם ר"מ מיין ולקח תמידות: (ח) ארצות-הסמים: (ט) מגן אברהם: (י) דרכי-משה: (יא) ארצות-הסמים, וכן מוכח במרדכי. וצ"ע בבאור הלכה: (יב) מוכח מאחרונים: (יג) ארצות-הסמים בשם הערוך ומחצית-השקל בשם המרדכי, וכן מוכח בפרישה, עיי"ש: (יד) ארצות-הסמים: (טו) לבוש: (טז) מגן אברהם: (יז) מגן אברהם: (יח) לבוש: (יט) מגן אברהם: (כ) לבוש: (כא) דלקמה: (כב) לבוש:

הלכות ציצית סימן י

ביאורים ומוספים

סימן י

דיני כנפות הטלית

[משנ"ב ס"ק ב]

שֶׁבֶּקֶלֶל חֶמֶשׁ אַרְבָּעִי.

(1) וממה שטלית של חמש כנפות חייבת בציצית משום שיש בכללה ארבע כנפות, הוכיח החזו"א (א"ח סי' קנו השמטות לס"י) שהכנפות אינן צריכות להיות מרובעות כמו בתפילין שזויות הריבוע צריכות להיות מרובעות, שהרי בטלית של חמש כנפות אין הצלעות ניצבות ישר אלא באלכסון, ואם כן הכנפות אינן מרובעות ממש, ואף על פי כן היא חייבת בציצית. והוסיף, שמ"מ יש טלית של חמש כנפות מרובעות בצלעות ישרות כזה - ד.

[משנ"ב ס"ק ג]

וְיֵשׁ פּוֹטְרִין, לְכַן אֵין לְעֶשֶׂת בֵּת חֶמֶשׁ לְכַתְחִילָה.

(2) היינו, כדי לקיים מצות ציצית לכל הדעות, אולם לענין ברכה, משמע להלן (ס"ק ה) שיוכל לברך עליה. אבל לזושה, כתב בשו"ת חידושי הרי"ם (א"ח סי' א) שמותר לכל הדעות, משום שלדעת המחייבים הרי יש ציצית בארבע הכנפות, ולדעת הפוסקים אינה חייבת כלל בציצית. לפיכך, אם הוא לבוש כבר בטלית אחרת, יכול הוא ללוש טלית זו אף לכתחילה.

[משנ"ב ס"ק ד]

וְאֵם עֶשֶׂה חֶמֶשׁ, עוֹבֵר מִשּׁוּם יֵבֵל תּוֹסִיף.

(3) ובטעם הדבר ביאר הערוך השלחן (ס"ב) לפי דברי רש"י בשיטת רבנן (מנחות לו, ב ד"ה בעלת חמש), שכל ארבע הציציות הן מצוה אחת ולא ארבע מצוות, ועל כן גם בבגד של חמש כנפות אין להטיל יותר מארבע ציציות.

[משנ"ב ס"ק ה]

אֲבָל אִם קָבַר נֶעֱשֶׂה בְּכָפֵי הַקְּרוֹב וְאִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן, כְּגוֹן שֶׁהִגִּיעַ זְמַן תְּפִלָּה, יָכוֹל לְסַמֵּךְ עַל הַתְּקָלִין וּלְבָרְךָ.

(4) משמע לכאורה, שמיד כשהגיע זמן תפילה יכול לברך. ולענין בדיקת הציצית כתב לעיל (ס"י ח ס"ק כב), שרק אם על ידי הבדיקה יתבטל מתפילה בציבור יכול ללושה בלא בדיקה.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְכִנְפֵיהָ שֶׁל עוֹר.

(5) ובטלית העשויה משאר מינים וכנפותיה מעור, הסתפק החזו"א (א"ח סי' ג ס"ק לג) אם לענין קביעת מין הכנף הולכים אחר רוב הבגד ואפשר להטיל בה ציצית משאר מינים, או שצריך ציצית ממין הכנף בדוקא, ולכן יטילו בה ציצית מצמר או פשתים שהם פוטרם את כל המינים. וכן הסתפק בבגד שהטלית עשויה מצמר גפן וכנפותיה ממיש, האם יטיל בה ציצית מצמר גפן או ממיש, או שמא צריך להטיל בה דוקא מצמר או פשתים. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ב) כתב, שיש להטיל בה ציצית מצמר או פשתים בדוקא.

מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' ב) כתב שהולכים אחר עיקר הבגד גם לענין מין כנף, שפירושו מין הבגד. וראה ביה"ל לקמן (סי' יא ס"ט) ד"ה שאין, ובמה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְהָיָה הָדִין אִם נָק רַב הַטְּלִית שֶׁל עוֹר, אֶף-עַל-גַּב שָׁגַם בְּמַעוֹט הַבְּגָד יֵשׁ בּוֹ שְׁעוֹר טְלִית, פְּטוֹר מִצִּיצִית.

(6) ולענין בגד העשוי מצמר ושאר מינים, הביא בביה"ל לעיל (סי' ט ס"א ד"ה אלא מדרבנן) שתי דעות אם בדבר הניכר שייך ביטול ברוב, או שלעולם הולכים אחר עיקר הבגד, וכאן הכריע כהסוברים שהולכים אחר עיקר הבגד, וכן פסק החזו"א (א"ח סי' ג ס"ק לג).

[משנ"ב שם]

וְעוֹר פְּטוֹר אֶפְלוּ מִדְּבַקְנָן, דָּאִינוּ קָלָל בְּקָלָל בְּגָדָה.

(7) ובטעם הדבר כתב הלוש (ס"ד), שאין חשוב בגד אלא זה הנארג מחוטים, ולא זה הנעשה מחתיכה אחת. והערוך השלחן (ס"ט) כתב, שלענין טומאה כתבה התורה 'או בגד או עור', ומשמע שעור אינו בגד.

ולדעת הלוש שהחיסרון בעור הוא משום שאינו נארג, דייק בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' ט) שכל בגד שנארג חייב בציצית, גם אם הוא מחוטי ניילון. וכן דעת הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ג ס"ט) שבגד שנעשה מחוטים סינטיים באריגת שתי וערב, הריהו חייב בציצית ומברכים עליו. מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ב סי' א) כתב שבגד שניתן לעשותו בלא אריגה, אף אם עשאו חוטים וארגם לבגד אין לזה חשיבות אריגה, ולכן כתב שבגד שנארג מחוטי עור או מחוטי ניילון אינו חייב בציצית. אמנם בשו"ת אור לציון (ח"א סי' ג) כתב בדעת הרמב"ם, שגם בגד העשוי מחתיכות לבדים נחשב כבגד לכל ענין ואף על פי שאינו ארוג, ומה שכתב הלוש לחלק בין בגד ארוג ללא ארוג, כוונתו לחלק בין בגד הדומה למעשה אורג דהיינו מעשה אדם, לבין בגד מעור שאינו מעשה אדם. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' ט ס"ק ד).

[משנ"ב שם]

וְאֵם הַעֲלִיין שֶׁל עוֹר, פְּטוּיָה, כִּי הַתַּחְתּוֹן הוּא הַשֹּׁפֵל לְהַעֲלִיין שֶׁהוּא עֶקֶר הַבְּגָד.

(8) בביאור דברי המג"א, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ז סי' ו) שמדובר בבגד שחלקו העליון נעשה הן לחימום והן לנוי, ואילו חלקו התחתון לא נעשה אלא כמילוי [ביטנה], ולפיכך נחשב כטפל לעליון. אולם בגד שחלקו העליון נעשה לנוי וחלקו התחתון נעשה לחימום, יש להסתפק אם הולכים אחר חלקו העליון או אחר חלקו התחתון.

[משנ"ב ס"ק יא]

אֲלֵא אֶפְלוּ לֹא קָשָׁר אֲלֵא קָשָׁר אֶחָד עִם הַלִּיתוֹ וְאַחֲרָכָּה הַשְּׁלִים הַאֲרָבֶּה כְּנָפוֹת, נִמְי פְּסוּל אוֹתוֹ הַקָּשָׁר.

(9) מבואר, שבקשר הראשון בלי חוליתו אין פסול של 'תעשה ולא מן העשוי'. אמנם, לקמן (סי' יא ס"ק סד) כתב שיש המחמירים שאף אם עשה קשר בלא החוליא פסול מדין 'תעשה ולא מן העשוי', וסיים שם שלכתחילה נכון לחוש לדבריהם. והחזו"א (א"ח סי' ג ס"ק יא) כתב, שיש להחמיר כדבריהם אף בדיעבד.

הַלְכוּת צִיצִית סִימָן י

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה לא נפטרה]

קִדְרָן שְׁהַמְנִיטִים עוֹשִׂים, נִקְּחָה דִלְכָלִי עֲלֵמָא מִהֵנִי תְּפִידָה (101).

10) וכן לענין עשיית הנקב בתוך שיעור שלש אצבעות משפתה כשכופל את שפת הטלית, כתב החזו"א (כלים סי' לב ס"ק יג) שאין למדוד לפי גודל הטלית אם יפשוט את הכפל, אלא יש למדוד לפי שיעורה לאחר שכפל ותפר, ואין לחוש שבכך שאינו חותך את הכפל נראה שהוא צריך לו.

[משנ"ב ס"ק טו]

שְׁאֵם תְּפִשְׁטִי¹¹.

11) ואף שכשכופל את הטלית ומטיל בה את הציציות בכל הכנפות נמצא שמחברה באופן שלא תוכל להיפשט, ביאר הגרי"ד סאלאוויצ'ק (ישרון ח"י עמ' ריח) שמדובר שלא כפלה בשווה, ונמצא שבצד אחד מטיל את הציצית על מקום שאינו כפול.

[משנ"ב ס"ק טז]

וְאֵם קָפְלוּ מִחֶמֶת שֶׁהִבְדֵּךְ אַרְךְ מְאֹד פִּי שְׁנַיִם בְּקוֹמָתוֹ, שְׁאִין יָכוֹל לִלְבָּשׁוֹ אֶלֶאֶם־כֵּן קָפְלוֹ, יֵשׁ פּוֹסְקִין דְּפוֹטְרִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי מִן הַצִּיצִית, דְּאִין שֶׁם בְּגֵד עֲלִיז¹².

12) ואם כבר הטיל בו ציצית, כתב בביה"ל לקמן (סי' טו ס"ג ד"ה טלית). שאף אם יחלקנו לשנים פסול הוא לדעה זו משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּכָל זֶמֶן שֶׁהָיָה מְקַפֵּלֶת וְלֹא נִתְּפַשְׁטָה¹³, שֶׁם טְלִית עֲלִיָּה קָמוּ שֶׁהָיָה כְּפֹלָה¹⁴.

13) וטלית כפולה שדרכה לפעמים בשעת לבישתה להיפשט. כתב הגר"ח קניבסקי (מסכת ציצית סי' בפי' ארגמן ד"ה טלית) שדינה כטלית פשוטה שצריך להטיל בה את הציציות בכנפיה הפשוטות.

14) ובגד שדרך לבישתו כשהוא מקופל ואז אין בו שיעור, וגם כשפושטו ומניחו הוא מקופל ומתחילתו נעשה לשם כך, צידד בשו"ת מהרשים (ח"ג סי' רעב) שאינו חייב בציצית, ולכן כתב ללמד זכות על מנהג העולם שלא להטיל ציצית בצעיפים, מפני שאחר קיפולם אין בהם שיעור חיוב ציצית.

[משנ"ב ס"ק יט]

וְאִין יִלְבָּשׁ בְּגֵד זֶה, הָאֵי יוֹתֵר מֵאֶרְבַּע צִיצִית אֲסוּר לְהוֹסִיף לְכָלִי עֲלֵמָא [נֶעֱצַן בְּפִרְיָא מְגִדִּים¹⁵].

15) שם כתב (א"י ס"ק ז), שיש לומר שכוונת הרמ"א היא, שטוב לעשות ציצית הן בכנפות הפשוטות והן בכנפות הכפולות, ואין בדבר משום 'בל תוסיף' כיון שעושה זאת מחמת הספק.

[משנ"ב ס"ק כא]

הִנֵּנוּ בֵּין שְׁנֵתֵכֶן לְבַטֵּל אוֹ נִתְּכֶן לְהוֹסִיף, וְכֵן שְׁתַּמֵּךְ הָרִאשׁוֹנוֹת אוֹ הַשְּׁנִיחוֹת¹⁶.

16) ואף שלכאורה בשעת הטלת הציצית השניה עבר ב'בל תוסיף' [אם לא התכוון לבטל את הראשונה], ואם כן טלית זו פסולה, ולא יועיל שיחתוך את הציצית הראשונה שהרי לא תישאר אלא הציצית השניה שבה לא עשה שום שינוי מעשה, ופסולה משום 'תעשה ולא מן העשוי', כתב השו"ע הרב (סי"ד) שכיון שיש איסור 'בל תוסיף' להטיל את השניה, אם כן אין עשייתה נחשבת לכלום וכאילו לא עשאה, ורק כשהותך את הראשונה נחשב כאילו עכשיו עושה את השניה. והחזו"א (אור"ח סי' ב ס"ק ה) ביאר באופן אחר, שאף שבהטלת השניה יש בכך צורת פסול שאם ילבש כך את הטלית יעבור ב'בל תוסיף', מ"מ כיון שלא נגמרת עשייתה עד שיסיר את הראשונה, אין בכך משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

[ביה"ל ד"ה אלא אם כן]

דָּשֶׁם פֶּסֶק הַמִּבְרָכִים וְהַשְּׁלָחֵן צִדְרָה לְקֵמֶן בְּסִימָן לֵב סְעִיף נָא שִׁיָּהָא חֵיט הַתְּפִידָה סוֹכֵב מִשְׁפִּי וְרוֹחוֹת¹⁷.

17) היינו, כמו שכתב במשנ"ב שם (ס"ק רכט), שיהיה תופר בשתי מחטים, אחת יוצאת לאחרת והאחרת נכנסת לצד פנים.

[ביה"ל ד"ה רבו סתום]

וְצִדְרָה אֲסִיר שְׁיִמְרֵי תְּקַנְסִים לְהַמִּיר הַצִּיצִית וְלַחְזוֹר וְלִקְשָׁן¹⁸.

18) וכן מי שאסר בקונם לזמן את טליתו על כל העולם, ובזמן האיסור הטיל בה ציצית, כתב בשו"ת תורה לשמה (סי' ו) שיש בכך פסול של 'תעשה ולא מן העשוי', וצריך להתיר את הציציות ולחזור ולקושרן. אמנם אם טעה ובירך על טלית זו, יתיר את נדרו למפרע אצל חכם, ונמצא שבשעת הטלת הציצית היתה הטלית מותרת לכל העולם.

אמנם לענין סוכה הנמצאת תחת גגות העשויים להיסגר בשעת הגשמים, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרכו ס"ק יט) שאפילו לדעת האחרונים הסוברים שאין לעשות סוכה בשעה שהגג סגור, מותר לסגור את הגג בשעת הגשמים ולפתחו לאחר מכן, ואין בדבר משום 'תעשה ולא מן העשוי', כיון שנעשתה הסוכה בהכרח.

ולגבי הכופל את כנפות הבגד על הציציות ותופרן כך לזמן הכיבוס ולאחריו מתיר את התפירות, כתב בשו"ת הר צבי (אור"ח ח"א סי' ז) שכיון שמתחילה נעשו הציציות בהכשר והפסול הזמני אינו בגוף המצוה, אין בכך פסול של 'תעשה ולא מן העשוי'. וכן לגבי המפקיר טליתו וחזר וזכה בה, אף שבזמן ההפקר היתה פטורה מציצית, כתב (שם) שמ"מ אין בכך פסול של 'תעשה ולא מן העשוי'.

הלכות ציצית סימן י

העשוי: ו' אין כופלין את הטלית ומטילים ציצית על כנפיה כמו (טו) שהיא כפולה: (הגה אכל צריך להטיל בארבע כנפיה (טז) הפשוטים) (בית יוסף), *אלא-אם-כן תפרה כלה, (יז) ואפלו מרוח אמת: (הגה ויש אומרים (יח) דחביבין אפלו בלא תפירה. וטוב לעשות לה ציצית אכל (יט) לא לכרך עליה) (הרי"ף והרא"ש והטור): **הטלית ציצית (י)** על ציצית, אם נתפנן לבטל הראשונה, חותך (כ) הראשונה ויכשנה, ואם נתפנן להוסיף, אף-על-פי שחתך אחת משתיהן פסולה: (הגה ויש מקשרים (כא) בכל ענין, (כב) וכן עקר) (טור בשם הרא"ש ורבינו ירוחם גי' ח"ג). וקדם שחתך (י) (י) (כג) הראשונה, פסול בכל ענין (כ"י): ז' מלבדושים שהם פתוחים מן הצדדין למטה, ויש להם ארבע כנפות לצד מטה ולמעלה הם סתומים, אם *רבו (ס) סתום, (כד) פטור, ואם (כה) *רבו פתוח, חייב. *ואם חציו סתום וחציו פתוח, מטילין אותו

שערי תשובה

[1] הראשונות. עין בה"ט. ועין די' אחרים לרש טעמא דט"ז דצריך חתך הראשונים, דהאחרונים הוי דחוי מעשרא וחזון ונראה, משא"כ בחתך האחרונים נראה ונראה הוא. ועבר ה' ציצית כבעלת ה', יכול לבטל אח"כ ולחתך א', דמ"מ האחרים לא נעשו בפסול, ט"ז: (י) על ציצית. עין מ"ש הענין דקנין ע"ז. ואשלימיתא לה מה שפסק המחבר בסימן יא סעיף יב, ע"ש ויבטי' (י) הראשונות. והרא"ש אפי' חתך חב', עמ"א וט"ז ונ"ע. ונכס' אליהו רבה העלה להכשיר בין כון לבטלו ובין כון להוסיף. רק צריך לחתך או קטאי או בתראי, דלא כט"ז, ע"ש: (ס) סתום. ואם עשה בו ציצית ואח"כ פתח רבו, פסולים, כמ"ש ס"ה:

באר היטב

ואם השלים הטלית וציצית קדם שהחיר הקשר או הציצית שנעשה בפסול ואח"כ החיר הפסול וחסר וקשרו, כשרה, מ"א דלא קבלושו, ע"ש. אם שכת ועבר ה' ציצית כבעלת ה', יכול לבטל אח"כ ולחתך א', דמ"מ האחרים לא נעשו בפסול, ט"ז: (י) על ציצית. עין מ"ש הענין דקנין ע"ז. ואשלימיתא לה מה שפסק המחבר בסימן יא סעיף יב, ע"ש ויבטי' (י) הראשונות. והרא"ש אפי' חתך חב', עמ"א וט"ז ונ"ע. ונכס' אליהו רבה העלה להכשיר בין כון לבטלו ובין כון להוסיף. רק צריך לחתך או קטאי או בתראי, דלא כט"ז, ע"ש: (ס) סתום. ואם עשה בו ציצית ואח"כ פתח רבו, פסולים, כמ"ש ס"ה:

משנה ברורה

לא שנעשו הציצית קדם הכנפות, והיו לה תעשה ולא מן העשוי ופסולים, על-כן צריך להתייר ולחזור ולקשרם. ודוקא השלש ציצית ראשונים שעשייתן היה בפסול, (כג) אכל הציצית שעשה בכנה הרביעית אין צריך להתייר, כיון שנעשה בהקשר, ואין פסול הראשונים פוסלין אותה: ו' (טו) שהיא כפולה. שאם (כד) תפשוט⁽¹⁾, נמצאו הציצית באמצעיתה, ואין ציצית על כנפי ענין: (טז) הפשוטים. ואם כפלו מחמת שהכנה ארך מאד פי שנים בקומתו, שאין יכול לבלשו אלא-אם-כן כפלו, פי שפסקין דפוסטין אותו לגמרי מן הציצית, דאין שם בגד עליה⁽²⁾; ומסיק הט"ז והפריימגדים דטלית בו ציצית בכנפות הפשוטין ולא יכרך: (יז) ואפלו מרוח אמת. עין בבאור הלכה: (יח) דחביבין. להטיל בכנפי הכפולות, (כט) דכל זמן שהיא מכפלת לא נתפשטה⁽³⁾, שם טלית עליה כמו שהיא כפולה⁽⁴⁾: (יט) לא לברך. תמיהו קל האחרונים: מה תקן במה שלא יכרך, הא גידו שמה כהמחבר וצריך להטיל בפשוטים, ואיך ילבש בגד זה, הא יותר מארבע ציצית אסור להוסיף לכלי עלמא ונעין בפריימגדים⁽⁵⁾. ומסקי (כו) לדינא, דיותר לכתחלה שלא לעשות טלית כפולה כלל, אלא-אם-כן תפרה (כו) ואפלו בתפירות רחבות, דכיון שתפרה שוב אין עשויה להפשט, ואז בין בטלית מרפעת ובין בטלית שהיתה מתחלה ארבה יותר מדי יטיל ציצית בפסולים ויכרך: (כז) הראשונה. אפשר (כח) דדוקא נקט, אכל אם חתך השניות, פסול, כיון דכרך בשל הראשונה: (כא) בכל ענין. הינו בין שנתפנן לבטל או נתפנן להוסיף, ובין שחתך הראשונה (כט) או השניות⁽⁶⁾: (כב) וכן עקר. וכן פסקו (ל) האחרונים: (כג) הראשונות. נקט (ל) הראשונות, דקאי על מה שכתב השלחן ערוך מתחלה: חותך הראשונה, ולזה כתב וקדם שחתך הראשונה, אכל באמת הרא"ש דפסקין כותה, כ"ש-כן דאם חתך השניות קשר, כמו דאיתא בבית-יוסף: ז' (כד) פטור. אפלו (לג) אם יש בהמעוט הפתוח שעור טלית. ואם עשה בו ציצית ואחר-כך פתח רבו, פסולים משום תעשה ולא מן העשוי, וכדלעיל בסעיף ה, וצריך להתייר ולחזור ולקשרם: (כה) רבו פתוח חייב. הינו דוקא רב מכל הכנה, (לג) ולא כמו שעושין החסידים טלית-קטן שתופרין אותו מן הצדדין ומניחין בו נקב שמכניסין בו הידים ותופרין למטה מתקב ומניחין רב פתוח ומודדין רק מפתח הידים, וזה טעות גמור, כדשם-אדם, ע"ש, וגם בעל ארצות-הסיים מסתפק בזה, לכן בנדא אין לברך על טלית-קטן, ואם חתך חב' שלישות פתוח, וישלש עוד מזה היה כגד, ועוד פתוח שליש היה עוד, דאיתא לאתר שמסתפק אם חייב בציצית, כיון

באור הלכה

בין האחרונים אם מהני התפירה. ואם הכניס שפת הכנה לפנים ותפרו עד שאינו נפר כלל הפסול למעלה, כדרך שהחסידיים עושים, נראה דלכלי עלמא מהני תפירה (101), ולא שיהי כזה השעם דאי לא כפי' וכו', כי כן דרך האנשים: ואם-כן גם כשהיה דאצות-הסיים שפתכנו, אם עשה כאפן זה, צריך להטיל בו ציצית ולברך. ואפשר עוד, דאפלו להקל כשהיה השלשון-צדדין מהני תפירה כזו: *אלא-אם-כן תפרה כלה ואפלו מרוח אמת. הוא לשון הרמב"ם. וכן בבית-יוסף שכתב השעם, משום דעל-דיניהם אם תפשט שוב לא יהיו הציצית באמצעיתה, משמע מדבריו דהוא מפרש 'מרוח אמת' כפשטה. ועין באצות-הסיים דנשאר בצדדין עיון על האגור דכתב בשם הרמב"ם דמצריך תפירה לג' א' ורחומיו. ולעניות דעתי נראה פשוט דהאגור היה קשניא לה לשנא דהרמב"ם מרישא לסיפא, דקאמר 'אלא-אם-כן תפרה כלה' ואחר-כך מסים 'ואפלו מרוח אמת', הנה לו לומר: 'אלא-אם-כן תפר מרוח אמת: אלא על-צדדין דסביבא לה דבעינן שיתפר כלה דקא, והא דקאמר 'ואפלו מרוח אמת' הינו דלא בעינן שהיה תפירה מעליהם שהיא משני הצדדין, וכדמצינו לענין תפירת התפילין, דשם פסק הרמב"ם ונשלחן-צדדין לקטן בסימן לב סעיף א' שיהא חוט התפירה סובב משתי רוחות⁽¹⁾, אכל כזה לא בעינן רק תפירה כלל ואפלו מרוח אמת. ונפקא לה להרמב"ם זה מזה דמשינן שם בגמרא מאד לא צריכא דנקטא בספי, הינו שלא נגמר תפירה כחוקתה ונענין זה מפרש הרמב"ם בב"ע סוף פרק א בשפנה על הא דמשינן שם בגמרא לא צריכא דנקט בספי, עין שם. ומה שכתב 'אלא-אם-כן תפרה כלה', הינו משום דהוא מפרש המימא דרב דימי שם במנחות לו ע"ב דקאמר שם: האי מאן דתשה לגלילתה לא עבר ולא כלום וכו' כפרוש רש"י בלשון ראשון, דהינו שפסקה כלה, והנה קשה לה קשית רש"י ותוספות שם על זה מהיה ברתא דמחבתת לכלי עלמא בטלית כפולה התפורה, ועלין מוסלך הרמב"ם דשם ארי רב דימי שלא תפרה כלה, ועלין אחרים אם איתא דלא מבעי לה לפסק ולשניה, ובנדא סופו להחיר לבסוף: מה שאין כן אם תפרה אחר כפילה מכל שלשה רוחותיה. הרי חזון דדעתו שישאר קו, ולקח מהני תפירתו, וכדברינו יהיה ניחא מאד מה דנקט הרמב"ם דין זה בלשון שיליה 'אין כופלין', ולא קאמר בפשיטתו: דין טלית כפולה, הינו משום דהעמיק בזה המימא דרב דימי דקאמר: לא עבר ולא מדי. גם דאם נפרש דהרמב"ם יפרש להא דרב דימי כפרוש שני שברש"י שם, וכמו שפרשו שארי הפוסקים, וקשה דאם-כן אמאי השמיט הרמב"ם דהין מהלכותיו: * רבו סתום. פשוט אפלו אם בעת עשיית הכנה היה רבו פתוח ואחר-כך נעשה מעצמו רבו סתום, דינא הנה. ואם-כן אם היו לו קנינים בטלית-קטן שלו למטה מחציו, אף שלא היו כסופין רק מעט, דרינו כפתוח, וכמו שכתב המגן אברהם בשם התרומה-הדשן, ואחר-כך נקפסו מאד עד שהיה צריך לזה מעשה לחתור, ממילא נקטר הכנה מציצית, וצריך אחר שמיר הקנינים להחיר הציצית ולחור ולקשר⁽²⁾: * רבו פתוח חייב. עין במשנה ברורה במה שכתבנו דנקטא חשוב גמ"כ כאלו הוא סתום, והוא מהסתייגות: דאף בדרך-הסיים העמיק בשם אלה רבה דמצטרף כשאין למבלוש כח"י-זדים, כמבאר באילת רבה, כבר שרי בה נראה

שער הציון

(כג) לחם רב ומגן-אברהם ודרך-הסיים וארצות-הסיים, דלא כאלה רבה ששרח לישב דברי הלבוש בזה: (כד) רש"י במנחות מא: (כה) מרדכי: (כו) מגן-אברהם: (כז) רש"י שם במנחות ודכאו בבית-יוסף. וכל זה רק לכתחלה, אכל לעקרא דדינא מסקי בספר ארצות-הסיים ובבאור מהר"ם בנעט על המרדכי ובתשובות משכנות עקב דהלכה כהמחבר דצריך להטיל ד' ציצית בהפשוטים ויכול לברך גמ"כ: (כח) מגן-אברהם: (כט) בית-יוסף ומגן-אברהם ואילהי רבה והגרי"א, דלא כמ"ש וט"ז: (ל) ביח ועלת-תמיד וט"ז: (לא) מגן-אברהם: (לב) פריימגדים: (לג) חייא-אם:

ז שם פרי"ש, ר"מ
א מהלכות
ציצית ח שם בגמרא
לדעת ר"מ שם בפסק
א ט תהנות ממוני
קשם רבנו מאיר
ומהר"ק שרש קטט
י בבית-יוסף